DİTAM, STK temsilcileri ile Cengiz Çandar'ın hazırladığı TESEV raporunu tartıştı (1)

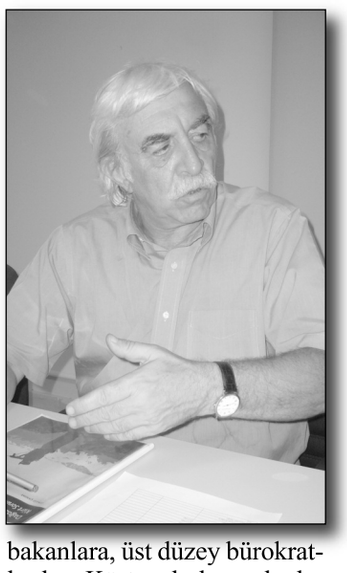
Çandar'ın raporundan ve topla

PKK 30 yıldır savaşıyorsa güçsüz bir örgüt değildir. Çökertilebiliyorsa, çökertilsin o zaman. Halk içine oturmuşluğu vardır. O zaman terör örgütü olmaz. Burada bir isyan kavramı vardır. Bu bir Kürt isyanıdır. PKK'de Kürt isyanının örgütüdür.'

İsyan olması için silah olması lazım. İsyan olması için halk olması lazım. Her ikisi de var. Bunun içinde, terörizm olarak kabul edilen şeyin sivillere de zarar vermesi gerek, burada yok. İsyanın içinde taş atmada var. Gerilla eylemleri de var. İç hesaplaşma da var.'

TESEV için gazeteci yazar Cengiz Çandar'ın hazırladığı 'Dağdan İniş-PKK Nasıl Silah Bırakır? Kürt Sorunu'nun Şiddetten Arındırılması' raporu bir süre önce açıklandıktan sonra, kamuoyunda yoğun bir şekilde tartışıldı. Cumhurbaşkanı'ndan

bakanlara, üst düzey bürokratlardan, Kürt aydınlarına kadar onlarca farklı kişiyle konuşularak hazırlanan rapor için Çandar, Murat Karayılan ve yardımcıları Bozan Tekin ile Ronahi Serhat'la da bir görüşme yaptı. Raporda, Kürt sorununun çözüm noktasında Abdullah Öcalan görülürken, Türkiye hükümetinin çözüm için PKK olgusunu bir terör örgütü olarak değil, bir Kürt isyanı olarak değerlendirmesi gerektiği vurgulandı.

Cengiz Çandar, hazırladığı raporu Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi (DİTAM) adına Diyarbakır'da sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve DİTAM üyeleri ile yapılan bir sohbet toplantısında tartıştı, sorulan soruları yanıtladı. Ticaret Borsası toplantı salonunda yuvarlak masa etrafında yapılan toplantıda, giriş konuşmasını DİTAM Genel Sekreteri Metin Toprak yaptı. Toprak, daha sonra Cengiz Çandar'a sözü bıraktı.

Bu önemli konunun anlatımlarını, sorulan soruları Özgür Haber Gazete'si olarak detaylı bir şekilde not ettik. Yapılan açıklamaları, sorulan soruları, Cengiz Çandar'ın sorulan sorulara verdiği cevapları, bazı düzeltmelerin dışında olduğu gibi okuyucularımızın dikkatine sunuyoruz. Yazının ilk bölümü Cengiz Çandar'ın anlatımlarıdır. Çandar, raporu nasıl hazırladığını, kimlerle görüştüğünü anlattı.

Cengiz Çandar, 103 sayfalık raporun hazırlama sürecini anlatıyor;

'Diyarbakır her zaman bana iyi geliyor' diyerek konuşmasına başlayan Cengiz Çandar, sözlerini şöyle sürdürdü; "DİTAM bana bu daveti ilettiğinde tereddütsüz kabul ettim. Diyarbakır Kürt sorununu sembol ediyor. Burada olmaktan gurur duyuyorum. Bu raporun çok kısa bir öyküsü ile ilgili birkaç şey söyleyeyim. Nasreddin Hoca misali okuyan okumayana anlatsın. Bu raporu okuyun. Ben hazırladığım için değil. Okunmasında fayda vardır. Şöyle okunması icap ediyor. Raporda nelerin yazıldığını iyi biliyorum. Benden daha iyi bilen yok. Çünkü ben yazdım. Bu gazetecilerde okurlar ama, işlerine yararsa cımbızla çekerler, hiçbir şeyde okumazlar ondan sonra.

Gazeteciler okumuyor

Benim çok yakın arkadaşlarımın gazetelerde birçok yazısı çıktı. Onlarında büyük bir bölümünün bu raporu okuduğuna emin değilim ben. Bu rapor, birinci cümlesinden son sözüne kadar kendi mantığımca bir iç öncüsü olan ve mimarisi olan bir rapordur. Baştan sona hepsinin okunması ve öyle anlanması gerekir.

Kürt sorununa ilişkin 103 sayfalık bir rapordur. Bölgedeki birtakım insanların görüşleri alındı. Batıdan Kürt sorununa bakış vardır. Bu rapor Kürt sorununun çözümü amaçlı çıkan bir rapor değil. Bu rapor, Kürt sorununun çözümünden bahsetmiyor. Bu raporun amacı; Kürt sorununun çözüm önerileri değil. Zaten Kürt sorunu bir tane dâhinin ortaya çıkardığı bir sorun değil.

Peki, bu rapor ne?

Bu rapor şudur. Bu rapor Kürt sorununun şiddet raporu ile ilgili bir rapordur. Şiddet boyutu nasıl bitebilir. PKK'nin silahlı gücü nasıl son bulur. Burada özel bir

hassasiyet konusu da vardır. Çünkü PKK mantığın da bunu telafüz ettiğiniz anda tasfiye kavramı çıkıyor. Bunların derdi bizi tasfiye etmek diyorlar. Birtakım inceliklere dikkat etmek gerekiyor. PKK nasıl bırakır yerine, PKK nasıl silahsızlandırılır olmalıdır. Birde PKK nasıl silah bırakmaz var. Nasıl silah bırakırı irdelerken, ne yapılırsa veya yapılmazsa PKK silah bırakmaz anlamına gelir. Ben Kandil'de Murat Karayılan ile bu rapor ile ilgili görüştüğümde aynen bu başlığı söyledim kendisine.

Çatışan ve taraf olan kişiler

TESEV raporları saha çalışması üzerine yapılıyor. Görüşmeler üzerine yapılıyor. Öyle bir yapısı vardır. PKK nasıl silah bırakır raporunun saha çalışması ne olabilir. Bu işin talipleri var. Biri devlet, biride PKK'lilerin kendisi. Bu konuda direk çatışan ve taraf olan kişiler. Saha çalışması yapabilmek için PKK ile görüşülmesi gerek başka yolu yoktur. Abdullah Öcalan ile bizzat görüşülürse bile o çok iyi olur. O konuda da girişimlerde bulunduk. Önce cumhurbaşkanına gittim. Dedim ki ben böyle bir rapor yazacağım. TESEV'in bir özelliği vardır. Başbakan TESEV'e önem veriyor. Hatta bazı raporlar Başbakan'ın bilgisi dâhilinde, onun istifade etmesi amacıyla yapılıyor. Özellikle TESEV Başkanı Can Paker'le direk bir ilişkisi vardır. TESEV doğrudan Başbakan'ın kontrolünde veya etkisinde değil ise, Başbakan'ın bazen 'ya şu konuları getirin, böyle bir çalışma yapsanız iyi olur' dediği bir özelliği vardır.

Cumhurbaşkanı'na Kandil'e gideceğimi söyledim

TESEV markasının siyasi karar verici açısından bir anlamı, koruyucu yanı da olacaktır. Bu yüzden cumhurbaşkanına **'Ben Kandil'de gideceğim. PKK ile görüşeceğim haberiniz olsun'** dedim. Sizinle de görüşeceğim. Hatta öneri isteyeceğim devlet katında kimlerle görüşülmesi konusunda. Aynı şekilde benim Kandil'e geçen Kasım ayında gittiğimde Başbakan Can Paker ile konuşuyordu ve benim kendisinden taleplerimi iletiyordu. Bana devlet katında yer açsın diye. Mümkünse Abdullah Öcalan ile adaya gidip görüşebilmek için. O gün Başbakan'a Kandil'de ve Karayılan ile görüşmekte olduğumu söyledi zaten. En başından itibaren bazı hükümet yetkililerinin bilgisi dâhilindeydi. Böyle bir rapor için saha çalışması yapılacak ve öyle yazılacak.

Raporu hazırlarken çok şey öğrendim

Bu rapor çalışması sırasında şunu gördüm. 40 yıldır bu işle uğraşıyorum. 39 yıl içerisinde bildiğim ve öğrendiğimin daha fazlasını 8-9 ay içerisinde, hem Kürt meselesine ilişkin olarak, hem de PKK'nin yapısını da öğrendim. Bu işten çok şey öğrendim. Kendimi daha donanımlı hissettim. TESEV çalışmalarının belli bir ağırlığı vardır. Akademik bir boyutu var. Köşe yazısı yazmak gibi değil. Kalıcı geçerli ve işlevli olması gerek. Bu arada yine bu çalışmayı yaparken çok yararlandığım ve daha önce farketmediğim kaynaklara girdim. Özellikle Amerikan kaynaklarına.

Türk medyası cehalet içinde

Bu arada, Türk kamuoyu ve Türk medyası akıl almaz ve şaşırtıcı bir cehalet içinde. Ülkenin bir numarası denilen bir konu var. O konu sadece Kürt kimliği ile alakalı bir

durum değil. Kastedilen PKK'dir. Milyarlarca dolar para harcanmış bugüne kadar. Türk medyası hasım diye kabul edilmiş bir örgüt hakkında son derece yüzeysel bilgi sahibi, ama cahil. Sadece Kürtler bunları izliyor. Türk kamuoyunun haberi yok. Ama Türk medyasının hiç haberi yok. Böyle bir durum var. Benim bir avantajımın oldu-

ğunun farkındayım. Devlet bazen benimle konuşamadıkları bazı şeyleri konuşabiliyorlar. Bir de PKK var. Ama PKK'lilerle konuşmak için nasıl olduğun çok önemlidir.

Burada bir isyan kavramı vardır

Murat Karayılan ile görüşmemiz 2,5 saati doldurduğunda, '**Sana arkadaş diye hitap edebilir miyim'** dedi. Tabi yüz göz olduk dedim. Üçüncü saatinde hevaller içerisine dâhil olduk. Dolayısıyla gayet sevecen bir konuş-

maydı. Buda başkasında olmayan bir bilgi cephanesi sağlıyordu. Benim daha önce savunduğum görüşü bir kez daha çok net olarak gördüm. Ben hiçbir zaman PKK'ye terör örgütü, PKK'liye de terörist demedim. Bunu da bu bölgede yaşayan insanlara borçluyum. Benim açımdan Kürt halkının duyguları çok önemlidir. Kendisine yönelik olgusu ile mesafeli oluyor. Bizlere de o zaman terörist deniliyordu. Ama o sözcüğü kullanmaya dilim yetmiyordu, PKK 30 yıldır savaşıyorsa güçsüz bir örgüt değildir. Çökertilebiliyorsa, çökertilsin o zaman. Halk içine oturmuşluğu vardır. O zaman terör örgütü olmaz. Burada bir isyan kavramı vardır.

Kürt sorununun askeri çözümü yoktur

PKK'nin ne olup olmadığını ikna edici şekilde belirtmem gerekirdi. PKK'nin nasıl silah bırakmasını anlamak amacıyla önce bir gen hazırlamamız gerekir. Aynı bakış açısı ile gidersek rapor yazmaya gerek yok. Kürt sorununun askeri çözümü yoktur. Askeri çözümü varsa, savaşırlar, vuruşurlar. Peki o zaman, ne zaman biter. Askeri yöntemle nasıl biter. İsyan nedir, terörizm nedir? Bunu

ntıdan çıkan önemli başlıklar:

Bugüne kadar kullanılan yöntemlerle sonuca varamazsınız. Bunu bir Kürt isyanı olarak tespit ettiğiniz zaman, buradan yola çıkabiliriz. Bu hepimize kolaylık sağlar. Çünkü isyanlar yenilgiyle de bitirilebiliyor. Şeyh Said'de bir isyandı. Buda bir isyandır. Ama bu bitmiyor.'

Bu modern çağın isyanıdır. 21. yüzyıla kadar devamlılığını sağlayan bir isyan. Kürdistan'ın bütün bölgelerine kollarını yaymış. Dolayısıyla bölgesel bir örgüt, Uluslararası bir isyan. Bu böyle bitmiyorsa, bunun diğer yolu isyancılar ile görüşmektir.'

bir rapora dökecektik. Ben bunu ikna edici yaptım.

Bu bir Kürt isyanıdır

Bu bir Kürt isyanıdır. PKK de Kürt isyanının örgütüdür. İsyan olması için silah olması lazım. İsyan olması için halk olması lazım. Her ikisi de var. Bunun içinde, terörizm olarak kabul edilen şeyin sivillere de zarar vermesi gerek, burada yok. İsyanın içinde taş atmada var. Gerilla eylemleri de var. İç hesaplaşma var. Uyuşturucu var. Bugüne kadar kullanılan yöntemlerle hareket ederseniz sonuca varamazsınız. Bunu bir Kürt isyanı olarak tespit ettiğiniz zaman, buradan yola çıkabiliriz. Bu hepimize kolaylık sağlar. Çünkü isyanlar yenilerek bitiriliyor. Şeyh Said de bir isyandı. Buda bir isyandır. Ama bu bitmiyor. Bitmesi de mümkün değildir. Bu modern çağın isyanıdır. 21. yüzyıla kadar devamlılığını sağlayan bir isyan. Kürdistan'ın bütün bölgelerine kollarını yaymış. Dolayısıyla bölgesel bir örgüt, Uluslar arası bir isyan. Bu böyle bitmiyorsa, bunun diğer yolu isyancılar ile görüşmektir.

Devlet isyancılarla görüşüyormuş

Geldik görüşme boyutuna. Zaten isyancılar ile devlet görüşüyormuş, Teröristlerle asla görüşülmez deniliyor. Ama öyle değilmiş. Abdullah Öcalan isyanın lideridir. Öcalan ile görüşülmüş. Görüşmeler 1993'te ilk ateşkesini getirdi. Başka yöne de devrilebilirdi. Turgut Özal ölünce 1997 de bir daha görüşmeler oldu. Abdullah Öcalan'a telefon ettiler, 'Yeter ki siz bağımsız Kürdistan demeyin' dediler, bunun üzerine görüşmeler başlıyor. Görüşmelerin başında Muzaffer Ayata var. PKK'nin yönetim kadrosu ve mevcut kadrosu geçmiş yılların içinden çıkmış bir şeydir. Abdullah Öcalan ile PKK arasında ayrışma olduğu söylenir, orada ''Şahinler'' grubu var ve Öcalan'ı dinlemiyorlar, iddiaları var. Ben şu sonuca yürüdüm. PKK üzerinden çatlak yapmak isterseniz ve bunun üstüne pozisyon alırsanız silahlı mücadelenin artmasından ve tırmanmasından başka bir hiçbir şeye yaramaz.

Abdullah Öcalan faktörü önemli

Niye? Çünkü devlet bugüne kadar ana yaklaşımı PKK'yi yok etmek olmuştur. Ya bombardıman ya askeri yollarla bastırarak, olmazsa PKK'nin içinden.Ha bu arada şunu da söyleyeyim, devletin bilmediği hiçbir şey yoktur. Neyi ne kadar tahlil ediyor o ayrı bir şeydir. Devletin bilgi sorunu yoktur. PKK'nin içinde devlet vardır, onu de öğrendim. Bu doğal bir şey ama. PKK çözülmesi çok zor yaygınlığı çok geniş bir örgüttür. Orada Abdullah Öcalan faktörü daha çok öne çıkıyor. Öyle tartışılmaz bir efsane pozisyonu var ki, bu kadar yaygın ve karmaşık PKK'yi Türkiye ile anlaşma içine alacak ondan başka kimse yoktur.

Tasfiye üzerine strateji kurulmamalı

PKK'yi iyi anlamak ve iyi yorumlamak lazım. Abdullah Öcalan'ın önemini bir kez daha kavramak lazım. Onu müzakere partneri haline getirebilmek lazım. Kandil'de bu başkanın kararıdır diye üç gün adam adama kulis yapılarak, kararlar yürürlüğe sokuluyor. Dolayısıyla rapor geliyor bu noktaya.

PKK'nin tasfiyesi üzerine bir strateji kurulmamalı. Tam tersine Abdullah Öcalan'ın PKK ile temasını yakınlaştırıp, Öcalan ile müzakere yaparak çözme noktasına sokulmalı bu iş. Kürt sorunu ile PKK sorunu aynı sorun değil. PKK olmadan önce bu sorun vardı. PKK, Kürt sorununun bir ürünüdür. PKK sorununu çözemeseniz Kürt sorununu da çözemeseniz. Anadilde eğitim de verseniz, bu sorunu çözemezseniz. Ben bu raporu Efkan Ala'ya anlattığımda dedi ki hikâye budur işte kardeşim.

Hakkâri'de karından konuşma muhabbeti

Hakkâri'ye gittik. Bir tane otel var. Yemekten sonra Hakkâri'nin ileri gelenleri ile sohbet ediyoruz. Herkes bir şeyler söyledi. Ben araya girdim**, 'Arkadaşlar karnınızdan konuşmayın'** dedim. Hep beraberiz burada dedim, hepimiz dostuz yabancı insan yok. Aile meclisinde sohbet ediyoruz gibi davranalım dedik. Daha sonra herkes dağıldı. Genç bir Hakkârili, üniversite okuyor. Dedi ki Cengiz Abi yine karnımızdan mı konuştuk. Tabi ki karnınızdan konuştunuz dedim. Ben Kürtleri iyi tanıyorum kanaatindeyim. Kendime kendimi teyit ettirmek için söyledim. Doğrulandığını gördüm, çok mutlu oldum, bir sıkıntı yok. Bana, **'Ben sana bir şey diyebilir miyim? Biz hep karnınızdan konuşacağız. Türkiye devleti yarın sabah ilan etse, dese ki Demokratik Özerklik hakkınız veriyoruz. Hemen kurun meclisinizi, hatta bayrağınızı bile kurun. Yarın sabahtan itibaren ilkokuldan tutun üniversiteye kadar ana dilde eğitim serbest, biz yine bir maraza çıkarırız, bunlar bizi kesmez. İki sorunun cevabı lazım. Peki, örgüt ne olacak? Dağda adamlar var, onlar bizim çocuklarımız. Bizim için öldüler, ölmeye de hazır bekliyorlar. Batıda terörist deniliyor ama buradaki halk öyle bakmıyor. Bu halkın bir başkanı var, oda hapiste, o ne olacak? Bu iki sorunun cevabı alınmadığı sürece biz hep maraza çıkarırız. Biz hep karnımızdan konuşmaya devam ederiz."**

Efkan Ala, 'İşte bu' dedi

Ben bunu Efkan Alaya sorduğumda **'İşte mesele budur kardeşim'** dedi. Başkan ne olacak, örgüt ne olacak. Bunlarla görüşülecek. Teröristle görüşülür mü deniliyor. Geçmişte görüşüldü ama. Yeni yasa değişiklikleri lazım. En önemli hususlardan bir tanesi dağdan iniş siyaseti yapmak. Ovaya iniş yani. Bütün bunların olabilmesi için bu davanın ortadan kaybolması gerek. Biz bu raporu seçimden sonra çıkarmayı düşündük. Hatta MİT Müsteşarı da öyle dedi. Hazırladık, şimdi hükümet gerçekten Kürt sorununu çözmek istiyorsa, alsın bunu bir referans olarak kullansın. Bu namuslu bir rapordur. Zamanlaması da gerçekten çok iyidir. Ben basında çok fazla yer alacağını zannetmiyorum. Gazeteciler zaten birbirlerini sevmezler. Kıskançlıklar vardır. Bu raporun medyada değerlendirilmesini olumsuz yönleri daha da ağır basacak. Büyük ölçüde olumlu yaklaştılar. Bu adam aklını yitirdi, çıldırdı bu adam diyenlerde olacaktır.

Demek ki namuslu rapor hazırlamışım

Mustafa Karasu aniden çarptı. AK Partiye diyet ödemek için hazırlanmış bir rapor. Sanki biz AK Parti ile sokakta geziyoruz. Başbakan bana küsmüştü, konuşmuyordu. Annem vefat etti ve beni Irak'a davet etti. 5 dakika öyle konuştuk. Bir temasım yok. AK Parti'nin benimle uğraşacakları zamanları da yoktur. AK perspektifi ile hazırlanmış denmesi. Bunu söylemesi hoşuma gitti. Mazhar Bağlı ise, BDP-PKK hattının raporu olduğunu söylüyor. Benimde ihtiyacım buydu. Demek ki ben namuslu bir rapor hazırlamışım. Bu rapor zaten benden çıkmış ortalıkta uçuşuyor. Herkes mutlaka bir şey diyecek. Bu rapor şiddet raporu değildir. Bir rapor birilerini öven bir dosya değildir. Bu rapor yararlanmak amacıyla yazıldı. Bazıları da raporda PKK çok geçiyor. PKK'nin elinde silah var, demokrasi istemiyor deniliyor. İşte, PKK'nin nasıl silah bırakır raporu bu. Bunun nasıl olabileceğinin mekanizmalarını ''çünkülerle'' yazıyoruz. Cemil Çiçek üst üste aradı, **'bugün çıkıyor bir tane bize göndersene'** dedi. . Hükümette bu raporu çok önemsiyor. Murat Karayılan'da çok namuslu bir rapor olduğunu söyledi. BDP'lilerde okuduğunu söyledi. Nasıl okuduğu da önemli. Şu rapor belirli bir duruma ait bir rapordur. Bu raporun 3-5 sene sonrada ele alındığında okunuyor olabilmesi gerekirdi, bunu yaptık.

Türkiye Cumnhuriyeti Devlet'i Başbakanı Recep Tayip Erdoğan'dır. PKK diye bir örgüt var, onunda başkanı İmralı'da yatmaktadır. Bu verilerin biri değiştirildiği takdirde bu raporunda bir önemi yok. Yâda Tayyip Erdoğan yok, bu raporda yok. 300 uçakla Kandil'i bombaladılar yinede yok.

KATILIMCI LİSTESİ

M.Emin Aktar	Diyarbakır Barosu
Remzi Can	DTSO
İmam Taşçıer	TDŞK
Latif AKKUL	DESOB Başkan Yard.
Fahrettin Akyıl	Ticaret Borsası
Şahismail Bedirhanoğlu	GÜNSİAD
Aziz Özkılıç	DOSİAD
Selim Ölçer	TİHV
Selahattin Çoban	Mazlum-Der
A.Rahim Ay	Mazlum-Der
Nebahat Akkoç	KAMER
Fehim Işık	Kurd-Kav
Zeki Tutal	Mermerciler Odası
Mehmet Kaya	DİTAM
Metin Toprak	DİTAM
Beşir Yılmaz	DİTAM
Sedat Yurdaş	DİTAM
M.Emin Uluğ	DİTAM
İlhami Birkan	DİTAM
Osman Kazıcı	DİTAM
Naci Sapan	DİTAM
Hamdullah Güleken	DİTAM
İdris Kardaş	DİTAM
A.Halim İpek	TOSK
M.Salih Durak	Tic.Odası Meclis Üyesi
Ahmet Öcal	GÜNSİAD Genel Sekreteri